

LUONNONHAITAKORVAUKSEN SITOUMUSEHDOT 2008

1. SITOUMUS JA SEN ANTAMISEN EDELLYTYKSET

1.1 Viljelijä ja maatala

Luonnonhaittakorvausta voidaan maksaa tässä selvitetty ehdot täyttävälle viljelijälle.

Viljelijällä tarkoitetaan maa- tai puutarhataloutta hallinnassa olevalla Suomessa sijaitsevalla maatilalla harjoittavaa luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä tai luonnollisten henkilöiden tai oikeushenkilöiden ryhmää riippumatta siitä, mikä on ryhmän ja sen jäsenien oikeudellinen asema.

Maatilalla tarkoitetaan viljelijän johtamaa yhden tai useamman kiinteistön tai kiinteistön osan tai tuotantorakennuksen ja sen maapohjan muodostamaa, maatalouden harjoittamiseen käytettävää toiminnallisesti ja taloudellisesti itsenäistä tuotantoyksikköä, jota hallitaan yhtenä kokonaisuutena omistuksen tai vuokrauksen perusteella.

1.2 Sitoumus ja sitoumuskausi

Viljelijän on toimitettava kirjallinen tukihakemuslomakkeella oleva sitoumus viimeistään 30.4.2008 sen kunnan maaseutuelinkeinoviranomaiselle, jonka toimialueella maatilalla talouskeskus tai tuotantorakennus sijaitsee. Jos maatilalla ei ole talouskeskusta tai tuotantorakennusta, hakemus on toimitettava sen kunnan maaseutuelinkeinoviranomaiselle, jonka alueella viljelijän kotipaikka sijaitsee. Postitse toimitettu hakemus katsotaan oikeaan aikaan toimitetuksi, jos se on leimattu postissa edellä sanotulle kunnan maaseutuelinkeinoviranomaiselle osoitettuna viimeistään 30.4.2008.

Viljelijä sitoutuu luonnonhaittakorvausta koskevan sitoumuksen antaessaan jatkamaan viljelyä maatilallaan, vähintään kolmen tukikelpoisen peltohehtaarin osalta, ja noudattamaan luonnonhaittakorvauksen myöntämiseksi asetettuja ehtoja maatilallaan viiden vuoden ajan. Viiden vuoden sitoumuskausi alkaa ensimmäisestä luonnonhaittakorvauksen maksupäivästä. Luonnonhaittakorvauksen ehtoja on kuitenkin noudatettava 1.5.2007 alkaen.

1.3 Ikä

Sitoumuksen hyväksymisen edellytyksenä on, että hakijana oleva luonnollinen henkilö tai hänen puolisonsa on sitoumuksen antamista edeltävän vuoden joulukuun 31 päivänä vähintään 18-vuotias, mutta ei yli 65-vuotias. Viljelijän tai hänen puolisonsa on tullut syntyä 31.12.1942 - 31.12.1989 välisenä aikana täyttääkseen ikävaatimuksen. Puolisolla tarkoitetaan hakijan aviopuolisoa tai tämän kanssa avioliitonomaisissa olosuhteissa elävää, tuloverolain (1535/1992) 7 §:n 3 momentissa tarkoitettua henkilöä.

Alle 18-vuotiaan antama sitoumus voidaan kuitenkin hyväksyä siinä tapauksessa, että henkilö on solminut avioliiton, hän harjoittaa maataloutta yhteisomistajana

yhdessä vanhempansa kanssa tai ikää koskevasta vaatimuksesta poikkeamiseen on muita erityisiä syitä.

Jos maa- ja puutarhataloutta harjoitetaan useamman viljelijän toimesta tai yhteisömuodossa, on tuen myöntämisen edellytyksenä, että vähintään yksi viljelijä, yhteisön jäsen, osakas tai yhtiömies täyttää ikää koskevan vaatimuksen.

Ikää koskeva vaatimus ei koske julkisoikeudellista yhteisöä, yhdistystä, säätiötä, vankilatilaa tai koulutilaa.

1.4 Vähimmäispinta-ala

Luonnonhaittakorvauksen myöntämisen edellytyksenä on, että viljelijällä on hallinnassaan koko sitoumuskauden vähintään kolme hehtaaria tukikelpoista peltoalaa.

Viljelijä voi antaa luonnonhaittakorvaussitoumuksen edellyttäen, että hänellä on 1.5.2008 hallinnassaan vähintään kolme hehtaaria sellaista peltoa, joka on 4.2. kohdassa selvitettyllä tavalla tukikelpoista tai joka voidaan 4.3 kohdassa selvitettyillä perusteilla hyväksyä tukikelpoiseksi.

Pellolla sijaitsevat maatalouden ympäristötuen erityistukisopimuslohkot luetaan vähimmäispinta-alaan, jos kyseiset peruslohkot on ilmoitettu ja hyväksytyt luonnonhaittakorvauksen osalta tukikelpoiksi. Vähimmäispinta-alaan luetaan mukaan myös 20-vuotiseen erityistukisopimukseen sisältyvä alue, silloin kun sopimus on tehty peltoa koskeväksi edellyttäen, että kyseinen ala on ilmoitettu ja hyväksytyt luonnonhaittakorvauksen osalta tukikelpoiseksi.

Ne tukikelpoiset lohkot, jotka ovat kasvinvuorottelun takia jonain sitoumusvuotena toisen sitoumuksen antaneen viljelijän hallinnassa, voidaan laskea lohkoa pääsääntöisesti hallitsevan viljelijän vähimmäispinta-alaan. Tässä tapauksessa viljelijän on haettava lohkojen vaihtoa erikseen kunnan maaseutuelinkeinoviranomaiselta. Viljelijän on ilmoitettava perustelu vaihdokselle. Kunnan maaseutuelinkeinoviranomainen tekee päätöksen vaihdon hyväksyttävyydestä. Luonnonhaittakorvaus maksetaan tällöinkin tukikelpoista lohkoa viljelevälle.

Jos pinta-ala koskeva ehto, lukuun ottamatta edellä tarkoitettua tapausta, ei enää täyty, sitoumus päättyy, mikä voi aiheuttaa viljelijälle veloitteen maksettujen tukien takaisinmaksuun koko sitoumusajalta. Viljelijän on maksettava tuet takaisin viljelijän hallintaan jääneeltä alalta ja alalta, joka siirtyy luonnonhaittakorvauksen sitoutumattomalle tai muutoin luonnonhaittakorvausjärjestelmän ulkopuolelle.

2. LUONNONHAITAKORVAUKSEN MAKSAMINEN JA TUEN MÄÄRÄ

2.1 Luonnonhaittakorvauksen maksamisen hakeminen

Tuen maksamisen edellytyksenä on, että viljelijä toimittaa vuosittain tukihakemuslomakkeella olevan maksu-

hakemuksen sekä ilmoituksen tukikelpoiseksi ilmoitettavista ja hyväksytyistä peltoaloista. Hakemus on toimitettava viimeistään pinta-alatukien viimeisenä hakupäivänä sen kunnan maaseutuelinkeinoviranomaiselle, jonka toimialueella maatilalla talouskeskus tai tuotantorakennus sijaitsee. Jos maatilalla ei ole talouskeskusta tai tuotantorakennusta, hakemus on toimitettava sen kunnan maaseutuelinkeinoviranomaiselle, jonka alueella viljelijän kotipaikka sijaitsee. Postitse toimitettu hakemus katsotaan oikeaan aikaan toimitetuksi, jos se on leimattu postissa edellä sanotulle kunnan maaseutuelinkeinoviranomaiselle osoitettuna viimeistään pinta-alatukien viimeisenä hakupäivänä.

Jos hakemusta ei ole täytetty huolellisesti ja annettu kaikkia tarvittavia tietoja, voidaan hakemus tästä syystä hylätä neuvoston asetuksessa (EY) N:o 1782/2003 ja komission asetuksessa (EY) N:o 796/2004 säädetyn yhdenmukaisen hallinto- ja valvontajärjestelmän mukaisesti. Jos hakemus on jätetty säädetyn viimeisen hakupäivän jälkeen, sovelletaan hakemuksen myöhästymiseen yhdenmukaisen järjestelmän mukaisia myöhästymis-seuraamuksia.

Jos viljelijä ei hae tuen vuosittaisesta maksusta, eikä syynä ole ylivoimainen este, hänen katsotaan lupuneen sitoumuksesta (ks. kohta 5.2). Tästä syystä tuen maksua on haettava myös siinä tapauksessa, että luonnonhaittakorvausta ei kyseisenä vuonna voitaisi maksaa (esim. koko peltoala ilmoitettu hoidettuna viljelemättömänä peltona).

Viljelijä voi ilmoittaa vuosittaisella tukihakemuksellaan osan pelloistaan siten, että niiden osalta ei haeta kyseisenä vuonna luonnonhaittakorvauksen maksua. Kyseisestä alasta on tehtävä oma kasvulohko ja lisäksi on kirjallisesti ilmoitettava, ettei haeta luonnonhaittakorvauksen maksua kyseiselle lohkolle.

2.2 Luonnonhaittakorvauksen maksamisen edellytykset

Luonnonhaittakorvausta voidaan maksaa luonnonhaittakorvaukseen sitoutuneelle viljelijälle tukikelpoiseksi hyväksytyistä peltoaloista, jotka on ilmoitettu vuosittaisella pinta-alatukea koskevalla hakemuksella ja jotka ovat viljelijän hallinnassa kyseisenä vuonna viimeistään 15 päivänä kesäkuuta.

Luonnonhaittakorvauksen maksamisen edellytyksenä on, että tuen kohteena olevalta peltoalalta on sato korjattu tai peltoala on hoidettu jäljempänä selvitetyllä tavalla (kohdat 1-9). Peltoalan viljelyn ja hoidon on täytettävä suorien tukien täydentäviin ehtoihin liittyvistä hyvän maatalouden ja ympäristön vähimmäisvaatimuksista annetussa maa- ja metsätalousministeriön asetuksessa (183/2006) säädetty vaatimukset.

Luonnonhaittakorvausta voidaan maksaa pelto- ja puutarhakasvien viljelyksessä olevalla peltoalalla. Viljelyksessä olevaksi peltoalaksi katsotaan myös peltoala, jolla kasvit eivät ensimmäisenä viljelyvuonna tuota satoa, mutta muodostavat maanpäällisen kasvuston. Tällaisia kasveja ovat muun muassa ruokohelpi, kumina, mansikka, marjapensasat ja hedelmäpuut.

Seuraavilla puutarhakasveilla on noudatettava vähintään alla mainittuja vähimmäiskasvutiheyksiä:

Mansikka, mesimarja ja jalomaarain 15 000 kasvia/ha

Jos em. kasveilla käytetään viljelytapaa, jossa maanpinnan katteena ei käytetä muovia ja syntyvien rönstymien annetaan juurtua emotaimien viereen, taimitiheys voi ensimmäisenä kasvukautena olla pienempi, mutta kuitenkin vähintään 11 000 kasvia/ha. Lopullinen taimitiheys (15 000 kasvia/ha) on saavutettava tällöin istutusvuotta seuraavana kasvukautena.

Herukat ja karviaiset	2 200 kasvia/ha
Vadelma	2 800 kasvia/ha
Tyrni, marjatuomipihlaja	800 kasvia/ha
Pensasmustikka	2 250 kasvia/ha
Hedelmäpuut	400 kasvia/ha

Hoidettuja aloja, joille luonnonhaittakorvaus voidaan maksaa ovat seuraavat alat:

1) Kesannot ja hoidettu viljelemätön pelto

Luonnonhaittakorvaus voidaan maksaa tilatuen kesannointioikeuksia vastaavalle kesantoalalle. Luonnonhaittakorvaus voidaan maksaa myös sellaiselle hoidetulle viljelemättömälle peltoalalle, jolle maksetaan tilatukea ja jota on hoidettu täydentävien ehtojen mukaisesti. Kesantona ja/tai hoidettuna viljelemättömänä ilmoitettu peltoala voi olla enintään 50 prosenttia luonnonhaittakorvauksen osalta tukikelpoisten lohkojen pinta-alojen summasta. Tämä ala ei kuitenkaan voi olla suurempi kuin ala, joka on pelto- ja puutarhakasvien viljelyksessä tai hoidettuna kohdissa 2-9 kerrotulla tavalla. Koko kesannointioikeuksia vastaavalle kesantoalalle voidaan kuitenkin aina maksaa luonnonhaittakorvaus edellyttäen, että se on luonnonhaittakorvauksen osalta tukikelpoista alaa.

2) Viherlannoitusnurmien

Luonnonhaittakorvaus voidaan maksaa viherlannoitusnurmilohkolle. Viherlannoitusnurmien alana voidaan ilmoittaa viherlannoitusta varten perustettava tai edellisenä vuonna suojaviljaan perustettu nurmilohko, jonka satoa käytetään osana viljelykiertoa siten, että sato jätetään kyseisenä vuonna korjaamatta ja hyödynnetään viljelykasvin lannoitteena seuraavana kasvukautena. Kyseisenä vuonna sadon voi myös korjata lohkolta. Viljelijän on pyydettäessä osoitettava viherlannoitusnurmeksi ilmoitetun lohkon viljelykierto. Viherlannoitusnurmien perustamiseen käytetyn siemenen painosta on vähintään 20 prosenttia oltava typensitojakasvin siemeniä. Viherlannoitusnurmeksi vuosittaisella tukihakemuksella ilmoitettavien kasvulohkojen pinta-alojen yhteenlaskettu ala voi olla enintään 50 prosenttia luonnonhaittakorvauksen osalta tukikelpoisten lohkojen pinta-alojen summasta. Saman alan voi ilmoittaa tukihakemuksessa viherlannoitusnurmeksi korkeintaan kahtena peräkkäisenä vuonna.

3) Hunajantuotanto

Luonnonhaittakorvaus voidaan maksaa hunajantuotantoon käytettävien ja siihen soveltuviin kasvien, esimerkiksi hunajakukka tai puna-apila, aloille. Viljelijän on pyydettäessä osoitettava peltoalan käyttö maatilallaan harjoittamaansa hunajantuotantoon.

4) Satovahingot ja talvehtimistuhot

Luonnonhaittakorvaus voidaan maksaa, jos peltoalalta on jäänyt sato korjaamatta satovahingon tai vastaavan syyn vuoksi, edellyttäen, että viljellyn

peltoalan hoito täyttää täydentävien ehtojen vaatimukset. Satovahingosta on kuitenkin tehtävä kirjallinen ilmoitus välittömästi vahingon ilmaannuttua maatilalla sijaintikunnan maaseutuelinkeinoviranomaiselle. Ilmoituksessa on yksilöitävä satovahinko tai vastaava syy.

Jos kasvulohkon osalla on talvehtimistuhoja, luonnonhaittakorvaus voidaan maksaa edellyttäen, että viljelyn peltoalan hoito täyttää täydentävien ehtojen vaatimukset ja että pääosalla lohkon pinta-alasta on korjuu- ja markkinakelpoisen sadon tuottava kasvusto. Jos talvehtimistuhoista johtuen pääosalla lohkoa ei ole mahdollista tuottaa korjuu- ja markkinakelpoista satoa, kyseiselle lohkolle ei voida maksaa tukea, ellei talvehtimistuhoaluetta kylvetä keväällä uudelleen.

5) Pientareet ja suojakaistat

Ympäristötuen ehtojen mukaisen pientareen, suojakaistan ja monimuotoisuuspientareen ala voidaan laskea mukaan viljelyalaan. Jos suojakaista on yli kolme metriä leveä ja keskimäärin enintään 10 metriä leveä, se on erotettava omaksi kasvulohkokseen. Omaksi kasvulohkoksi erotetulle suojakaistalle voidaan maksaa luonnonhaittakorvaus.

6) Viljelytekniset päisteet

Tuki voidaan maksaa viljelyksellisistä syistä jätetylle yli 3 metriä leveälle päistealueelle, joka on erotettu omaksi kasvulohkokseen ja jolla on nurmik kasvusto. Viljelytekniset päisteet eivät kuulu viljojen, öljykasvien ja valkuaiskasvien viljelyyn vaan ne ilmoitetaan kasvulohkolomakkeella yksi- tai monivuotiseksi kuivaheinä- tai tuorerehunurmeksi. Sadonkorjuuta ei edellytetä, mutta kasvusto on pidettävä hoidettuna niittämällä tai esimerkiksi laiduntamalla.

7) Ympäristötuen maatilalla monimuotoisuuskohteet –lisätoimenpide

Luonnonhaittakorvaus voidaan maksaa peltoalalle, jolla on voimassa ympäristötuen maatilalla monimuotoisuuskohteita koskeva lisätoimenpidekohde (ohjelmakauden 2000-2006 ympäristötuen sitoumus). Tässä tarkoitettuja monimuotoisuuspeltoja, joiden sato käytetään riistan ruokintaan tai joiden satoa ei korjata, voi kuitenkin olla enintään viisi prosenttia ensimmäisenä ympäristötuen sitoumusvuonna tukikelpoiseksi hyväksytyjen peruslohkojen pinta-alasta, jotta niille voidaan maksaa luonnonhaittakorvaus. Tämä rajoitus ei koske velvoitekesantona ilmoitettua alaa.

8) Suojavyöhykkeen hoito koskevat sopimusalat

Luonnonhaittakorvaus voidaan maksaa suojavyöhykenurmilla ilmoitetuille peltoaloille, silloin kun kyseessä on 5- tai 10-vuotinen suojavyöhykesopimus ja sopimusaluetta on hoidettu sopimukseen sisältyvän suunnitelman mukaan.

9) Luonnon monimuotoisuuden edistämistä, maiseman kehittämistä ja hoitoa sekä luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistämistä koskevat sopimusalat

Luonnonhaittakorvaus voidaan maksaa peltoalalle, jota koskee 5- tai 10-vuotinen sopimus luonnon monimuotoisuuden edistämistä, maiseman kehittä-

misestä ja hoidosta tai luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistämistä silloin kun sopimusaluetta on hoidettu sopimukseen sisältyvän suunnitelman mukaan.

Luonnonhaittakorvausta ei makseta kasvimaalle, kasvihuonealoille, tilapäisesti viljelemättömälle peltoalalle eikä viljelemättömälle peltoalalla lukuun ottamatta edellä 1) kohdassa tarkoitettuja hoidettuja viljelemättömiä peltoaloja. Metsäpuiden taimiaineiston tuottamisesta, puuvartisten energiakasvien (esim. energiapaju) alasta, joulupuiden kasvatuksesta ja muun hampun kuin EU:n kokonaan rahoittamaan tilatukeen oikeuttavan hampun alasta ei makseta luonnonhaittakorvausta.

Luonnonhaittakorvausta ei makseta maatalouden ympäristöohjelman (1995-1999) mukaisille 20-vuotisille sopimusaloille (esim. suojavyöhykesopimus).

Luonnonhaittakorvausta ei makseta peltoalan osalta, jota koskee sopimus kosteikon ja laskeutusaltan perustamisesta ja hoidosta tai monivaikutteisen kosteikon hoidosta.

2.3 Lohkon vähimmäiskoko

Luonnonhaittakorvausta ei makseta alle 0,05 hehtaarin kasvulohkoille. Nämä lohkot lasketaan kuitenkin mukaan vähimmäispinta-alaan, jos ne ovat kooltaan vähintään 0,01 hehtaaria.

2.4 Luonnonhaittakorvauksen määrä

Vuosittainen tukeen oikeutettu pinta-ala todetaan pinta-alatukea koskevassa hakemuksessa annettavien tietojen sekä työvoima- ja elinkeinokeskuksen maaseutu-osaston valvomien tilojen osalta valvontatietojen perusteella.

Sitoutuneelle viljelijälle maksetaan vuosittain luonnonhaittakorvausta tukikelpoiseksi ilmoitetulta ja sellaiseksi hyväksytyltä, kohdassa 2.2. selvitetyt ehdot täyttävältä peltohehtaarilta seuraavasti:

A -alue	150 euroa/ha
B - C1 -alue	200 euroa/ha
C2 - C4 -alue	210 euroa/ha

Viljelijälle maksettavan luonnonhaittakorvauksen määrä sitoumusvuodelta on oltava kuitenkin vähintään 100 euroa, jotta tuki voidaan maksaa.

3. TÄYDENTÄVÄT EHDOT

Luonnonhaittakorvauksen myöntämisen edellytyksenä on täydentävien ehtojen noudattaminen. Täydentävät ehdot jakautuvat lakisääteisiin hoitovaatimuksiin ja hyvän maatalouden ja ympäristön vaatimuksiin.

3.1 Lakisääteiset hoitovaatimukset

Lakisääteiset hoitovaatimukset koostuvat EU- ja kansallisesta lainsäädännöstä, jotka on lueteltu liitteessä 1. Liitteessä 1. esitetyt säädökset voivat muuttua. Viljelijä sitoutuu noudattamaan kulloinkin voimassaolevia säädöksiä. Täydentävien ehtojen sisältöä vaatimuksiin on selvitetty viljelijöille toimitetuissa oppaissa: "Viljelytapa ja ympäristöehdot" (toimitettu 2006) ja "Eläinten merkintä ja rekisteröinti, kasvinsuojeluaineet,

rehut, elintarvikkeet, eläintaudeista ilmoittaminen ja eläinten hyvinvointi” (toimitettu 2007).

3.2 Hyvän maatalouden ja ympäristön vaatimukset

Hyvän maatalouden ja ympäristön vaatimuksista on säädetty maa- ja metsätalousministeriön asetuksella ”Suorien tukien täydentäviin ehtoihin liittyvistä hyvän maatalouden ja ympäristön vähimmäisvaatimuksista” (MMM 183/2006). Liitteessä 2 on lueteltu em. asetuksen keskeisimmät vaatimukset. Liitteessä esitetyt vaatimukset voivat muuttua. Viljelijä sitoutuu noudattamaan kulloinkin voimassa olevia vaatimuksia. Asetuksen sisältöä on selvitetty enemmän edellä mainitussa oppaassa ”Viljelytapa ja ympäristöehdot” sekä vuoden 2008 hakuoppaassa.

4. TUKIKELPOINEN PELTO-ALA JA SEN MUUTOKSET

4.1 Sitoumuksenalainen pinta-ala

Viljelijän on noudatettava luonnonhaittakorvaussitoumuksen ehtoja koko maatilalla.

Jos viljelijän hallinnassa olevan peltoalan osalta tapahtuu muutoksia, näistä muutoksista on ilmoitettava kunakin vuoden hakuoppaassa kerrotulla tavalla kunnan maaseutuelinkeinoviranomaiselle. Muutoksella tarkoitetaan myös jäljempänä selvitetyn tukikelpoisen lohkon poistamista viljelystä.

4.2 Tukikelpoinen peltoala

Tukikelpoista peltoalaa luonnonhaittakorvauksessa on tässä tuessa edellisenä vuonna tukikelpoisena ollut peltoala edellyttäen, että kyseinen ala on pysynyt tukikelpoisena. Jos pelto on vuonna 2007 hyväksytty luonnonhaittakorvauksen osalta tukikelpoiseksi yli 65-vuotiaalta viljelijältä tulleen peltoalana tai uusjakotilanteeseen liittyvänä peltoalana, kyseinen peltoala on tukikelpoista myös vuonna 2008.

4.3 Peltoala, jota voidaan hakea tukikelpoiseksi tai jonka tukikelpoisuutta voidaan vaihtaa sitoumuksen antamisen yhteydessä vuonna 2008

Tukikelpoiseksi voidaan sitoumuksen antamisen yhteydessä hakea ja hyväksyä seuraavia peltoaloja:

1. Tukikelpoiseksi peltoalaksi luonnonhaittakorvauksessa voidaan hakea ja hyväksyä peltoala, joka on siirtynyt sitoumuksen antavalle viljelijälle toiselta viljelijältä,
  - 1) joka ei ole sitoutunut luonnonhaittakorvaukseen;
  - 2) joka tai jonka puoliso on yli 65-vuotias; jos kyseessä on useamman viljelijän yhdessä harjoittama tai yhteisömuodossa harjoitettava maa- tai puutarhatalous edellytetään, että kaikki viljelijät, yhtiömiehet, jäsenet tai osakkaat ovat yli 65-vuotiaita;
  - 3) joka on harjoittanut ennen sitoumuksen antavalle viljelijälle tapahtunutta hallinnansiirtoa hallinnassaan olevalla maatilalla maa- tai puutarhataloutta; kotitarveviljelyä ei katsota maa- tai puutarhatalouden harjoittamiseksi;
  - 4) joka on itse viljellyt siirtyvää peltoalaa hallinnansiirtoa edeltävänä kasvukautena;

- 5) jolta siirtyvät peltoalat ovat yhteensä enemmän kuin kaksi hehtaaria; ja
- 6) jonka kanssa mahdollisesti tehtävä vuokrasopimus siirtyvistä peltoaloista kattaa vähintään koko sitoumusajan.

Jos kuolinpesä tekee yli 65-vuotiaan viljelijän hallinnassa olleen peltoalan hallinnansiirron sitoumuksen antavalle viljelijälle, voidaan pellon katsoa tulleen edellä tarkoitettulla tavalla yli 65-vuotiaalta viljelijältä, jos hallinnansiirto on tapahtunut vuoden aikana viljelijän kuolemasta. Yli 65-vuotiaan viljelijän tai kuolinpesän osakkaiden on tullut itse viljellä siirtyvää peltoalaa hallinnansiirtoa edeltävänä kasvukautena.

2. Tukikelpoiseksi peltoalaksi luonnonhaittakorvauksessa voidaan hakea ja hyväksyä peltoala, joka on tullut sitoumuksen antavan viljelijän hallintaan kiinteistönmuodostamislain (554/1995) 88 §:ssä tarkoitettussa uusjakosuunnitelmassa päätettyjen tilusten järjestelyjen kautta edellyttäen, että uusjakosuunnitelma on saanut lainvoiman ja tilukset on otettu haltuun uusjakosuunnitelman mukaisesti. Edellä sanottua sovelletaan myös vuokramieheen, jos vuokra-alue on kiinteistönmuodostamislain 86 §:n nojalla uusjakosuunnitelman mukaisesti siirretty toiseen paikkaan. Näitä viljelijän hallintaan tulleet peltoaloja voidaan kuitenkin hyväksyä tukikelpoiseksi ja tätä kautta sitoumuksen pinta-alaltaan enintään yhtä paljon kuin lainvoimaisen uusjakosuunnitelman mukaan on viljelijän hallinnasta poistunut kohdassa 4.2 selvitettyjä tukikelpoisia peltoaloja.

3. Tukikelpoisuuden vaihtamista voi hakea tukikelpoisen ja tukikelvottoman peltoalan välillä. Tukikelpoisuuden vaihtaminen on mahdollista vain saman tukialueen peltoalojen välillä. Vaihto ei saa johtaa tukikelpoisen peltoalan kasvamiseen. Tukikelpoisuuden vaihton vähimmäismäärä on 2 hehtaaria tilaa kohti.

Tukikelpoisuuden vaihtaminen on pysyvä toimenpide. Vaihtamista voidaan hakea vain viljelijän omistuksessa olevien, vuonna 2007 pinta-alatukea koskevalla hakemuksella ilmoitettujen peltoalojen välillä. Lohkon, jolta tukikelpoisuus siirretään pois, on oltava kokonainen peruslohko. Peruslohkolla, jolle tukikelpoisuus siirretään, ei ole kokorajoitusta. Tukikelpoisuuden vaihtoa haetaan lomakkeella nro 193 16.6.2008 mennessä.

Tukikelpoiseksi ei hyväksytä alaa, jota koskee luopumiseläkelain (16/1974) 6 §:n 2 momentin 3 kohdassa tarkoitettu viljelemättömyys sitoumus (LUEL), maatalousyrittäjien luopumiskorvauksista annetun lain (1330/1992) 9 §:ssä tarkoitettu viljelemättömyys sitoumus (LUKL) tai maatalousyrittäjien luopumistuesta annetun lain (1293/1994) 12 §:ssä tarkoitettu viljelemättömyys sitoumus (LUTU).

Tukikelpoiseksi peltoalaksi ei hyväksytä viljelemätöntä alaa, luonnonlaidunta ja –niittyä eikä avointa hakamaata. Viljelemättömäksi alaksi katsotaan ne peltolohkot, jotka eivät ole hoidettua viljelemätöntä peltoa, tilapäisesti viljelemättömiä tai joita ei ole kesannoitu tilatukiasetuksessa säädetyllä tavalla. Tilapäisesti viljelemättömäksi hyväksytään peltolohkot, jotka ovat vilje-

lykiertokesantona tai viljelemättä lantapatterin tai muun vastaavan tilapäisen syyn perusteella. Tilapäisesti viljelemättömäksi ei hyväksytä alueita, jotka on pysyvästi poistettu viljelystä, jotka ovat muutoin pysyvästi viljelemättömiä, tai jotka eivät ole vielä olleet viljelykäytössä. Jos tukikelpoiseksi ilmoitettu lohko ilmoitetaan ensimmäisen sitoumusvuoden jälkeen viljelemättömäksi tai se todetaan sellaiseksi valvonnassa, se katsotaan kohdassa 4.7 tarkoitetuksi poistetuksi peltoalaksi.

Tukikelpoisia lohkoja eli lohkoja, joille luonnonhaittakorvausta voidaan maksaa, ovat tukikelpoiseksi haetut ja sellaiseksi hyväksytyt lohkot. Tukikelpoiseksi haettavien lohkojen tulee pääsääntöisesti pysyä viljelijän hallinnassa ja viljelyksessä koko sitoumuskauden ajan.

Tukikelvottomien lohkojen saaminen tukikelpoiseksi riippuu valtion talousarvion määrärahoista.

4.4 Tukikelpoisten lohkojen muutosmahdollisuudet ja vertailuala

Ensimmäisen sitoumusvuoden jälkeen uusia lohkoja voi hakea tukikelpoiseksi ja tukikelpoiseksi hyväksytyjä lohkoja voi poistaa viljelystä tai hallinnasta kohdissa 4.5, 4.6, 4.7 ja 4.8 selvitetyllä tavalla.

Tukikelpoisissa lohkoissa tapahtuneita muutoksia (tukikelpoisten lohkojen poistumisia ja tukikelpoisten lohkojen lisäyksiä) verrataan vertailuun. Vertailualalla tarkoitetaan pellolla olevien vähintään yhden aarin suuruisten sitouduttaessa luonnonhaittakorvauksen osalta tukikelpoisten sekä tukikelpoiksi haettujen ja sellaisiksi hyväksytyjen peruslohkojen pinta-alojen yhteenlaskettua alaa.

4.5 Peltoalan liittäminen sitoumukseen

Sitoumukseen voi ensimmäisen sitoumusvuoden jälkeen liittää seuraavia peltoaloja. Näiden alojen liittäminen sitoumukseen on mahdollista koko sitoumuskauden ajan.

1. Sitoumukseen voi liittää eli tukikelpoiseksi voidaan hakea ja hyväksyä peltoala, jonka toinen luonnonhaittakorvaukseen sitoutunut viljelijä on ilmoittanut edellisenä tukihakuvuonna vuosittaisessa tukihakemuksessa ja joka on hyväksytty luonnonhaittakorvauksen osalta tukikelpoiseksi.

2. Sitoumukseen voi liittää eli tukikelpoiseksi voidaan hakea ja hyväksyä peltoala, joka on siirtynyt kyseisen sitoumusvuoden aikana viljelijälle sellaiselta sitoutumattomalta viljelijältä,

1) joka tai jonka puoliso on yli 65-vuotias; jos kyseessä on useamman viljelijän yhdessä harjoittama tai yhteisömuodossa harjoitettava maa- tai puutarhatalous edellytetään, että kaikki viljelijät, yhtiömiehet, jäsenet tai osakkaat ovat yli 65-vuotiaita;

2) joka on harjoittanut ennen sitoumuksen antavalle viljelijälle tapahtunutta hallinnansiirtoa hallinnassaan olevalla maatilalla maa- tai puutarhataloutta; kotitarveviljelyä ei katsota maa- tai puutarhatalouden harjoittamiseksi;

3) joka on itse viljelty siirtyvää peltoalaa hallinnansiirtoa edeltävänä kasvukautena;

4) jolta siirtyvät peltoalat ovat yhteensä enemmän kuin kaksi hehtaaria; ja

5) jonka kanssa mahdollisesti tehtävä vuokrasopimus siirtävistä peltoaloista kattaa vähintään koko sitoumusajan.

Jos kuolinpesä tekee yli 65-vuotiaan viljelijän hallinnassa olleen peltoalan hallinnansiirron sitoumuksen antaneelle viljelijälle, voidaan pellon katsoa tulleen edellä tarkoitettulla tavalla yli 65-vuotiaalta viljelijältä, jos kyseinen viljelijä on kuollut sen sitoumus- tai kalenterivuoden aikana, jona hallinnansiirto on tapahtunut. Yli 65-vuotiaan viljelijän tai kuolinpesän osakkaiden on tullut itse viljellä siirtyvää peltoalaa hallinnansiirtoa edeltävänä kasvukautena.

3. Tukikelpoiseksi peltoalaksi luonnonhaittakorvauksessa voidaan hakea ja hyväksyä tukikelvoton peltoala, joka on tullut sitoumuksen antaneen viljelijän hallintaan kiinteistönmuodostamislain (554/1995) 88 §:ssä tarkoitettussa uusjakosuunnitelmassa päätettyjen tilusten järjestelyjen kautta edellyttäen, että uusjakosuunnitelma on saanut lainvoiman ja tilukset on otettu haltuun uusjakosuunnitelman mukaisesti. Edellä sanottua sovelletaan myös vuokramieheen, jos vuokra-alue on kiinteistönmuodostamislain 86 §:n nojalla uusjakosuunnitelman mukaisesti siirretty toiseen paikkaan. Näitä viljelijän hallintaan tulleita tukikelvottomia peltoaloja voidaan kuitenkin hyväksyä tukikelpoiseksi ja tätä kautta sitoumukseen pinta-alaltaan enintään yhtä paljon kuin lainvoimaisen uusjakosuunnitelman mukaan on viljelijän hallinnasta poistunut kohdassa 4.2 ja 4.3 selvitetyt tukikelpoisia peltoaloja.

4.6 Tukikelvottoman peltoalan liittäminen sitoumukseen

Sitoumukseen voidaan valtion talousarvion määrärahojen rajoissa hakemuksesta liittää ensimmäisen sitoumusvuoden jälkeen toisen ja kolmantena sitoumusvuotena tukikelvottomia peltoaloja, joita ei ole edellisen vuoden tukihakemuksessa ilmoitettu ja hyväksytty tukikelpoiseksi toisen sitoutuneen viljelijän tukihakemuksessa ja jotka eivät ole kohdassa 4.5 tarkoitettuja peltoaloja. Näiden liitettävien alueiden pinta-alan on oltava vähemmän kuin 50 prosenttia viljelijän vertailualasta tai enintään kaksi hehtaaria (3-4 hehtaarin tiloilla pinta-alan lisäys voi olla enintään kaksi hehtaaria ja tätä suuremmilla tiloilla vähemmän kuin 50 prosenttia).

Jos pinta-alan lisäys on edellä tarkoitettua suurempi, viljelijä voi antaa uuden luonnonhaittakorvaussitoumuksen sitoumuskauden aikana vuosittaisen tukihauksen yhteydessä valtion talousarvion määrärahojen rajoissa. Jos uutta sitoumusta ei voida antaa, tukikelvottomia peltoaloja on viljeltävä sitoumuksen ehtojen mukaisesti ilman tukea.

4.7 Tukikelpoisen peltoalan poistaminen sitoumuksesta

Tukikelpoisen peltoalan poistaminen ei ole kyseessä sellaisten lohkojen kohdalla, jotka siirtyvät toiselle luonnonhaittakorvaukseen sitoutuneelle viljelijälle.

Viljelijä voi ilmoittaa tukikelpoiksi lohkoiksi hyväksytyjä lohkoja tukikelvottomiksi, poistaa pysyvästi viljelyk-

sestä tai siirtää hallinnastaan viljelijälle, jolla ei ole voimassa olevaa sitoumusta, tai siirtää muuhun kuin viljelykäyttöön seuraavilla ehdoilla:

- 1) vähentyneiden lohkojen pinta-ala voi yhteensä olla sitoumuskauden aikana enintään 20 prosenttia vertailualasta tai enintään viisi hehtaaria (enintään 25 hehtaarin tiloilla enintään viisi hehtaaria ja yli 25 hehtaarin tiloilla 20 prosenttia) ja
- 2) vähimmäispinta-ala on täytettävä koko sitoumuskauden ajan.

Jos viljelijä poistaa tukikelpoisia peltolohkoja hallinnasta tai viljelyksestä siten, että edellä selvitetty ehdot eivät täyty, viljelijältä peritään kaikki kyseisenä sitoumusvuonna ja edeltävinä sitoumusvuosina vähentyneille aloille maksetut tuet. Tukea ei kuitenkaan peritä takaisin niiden lohkojen osalta, jotka ovat siirtyneet toiselle luonnonhaittakorvaussitoumuksen antaneelle viljelijälle. Jos tukikelpoisen pinta-alan väheneminen johtuu ylivoimaisesta esteestä (ks. luku 5.2, kohta 2), takaisinperintää ei tehdä.

5. SITOUKSEN MUUTOKSET

5.1 Sitoumuksen siirtäminen

Luonnonhaittakorvaussitoumus voidaan siirtää, jos sen kohteena olevan maatilän omistus- tai hallintaoikeus luovutetaan sellaiselle taholle, joka täyttää luonnonhaittakorvauksen saajaa koskevat edellytykset. Sitoumus voidaan siirtää ainoastaan siinä tapauksessa, että sitoumuksen antaja luopuu maatalouden harjoittamisesta elinkeinona. Kotitarveviljelyä varten voidaan jättää alle 0,5 hehtaarin suuruinen peltoala. Jos sitoumuksen kohteena oleva maatalo jaetaan perinnönjaon, osituksen tai yhtymän purkautumisen yhteydessä, sitoumus voidaan siirtää maatilän osien omistajille.

Siirtotapauksessa jatkavan viljelijän on noudatettava luonnonhaittakorvausta koskevaa sitoumusta aiemman viljelijän antaman sitoumuksen jäljellä olevan sitoumusajan.

Luonnonhaittakorvausta koskeva sitoumus voidaan siirtää edellyttäen, että siirtämistä koskeva kirjallinen hakemus toimitetaan 10 työpäivän kuluessa omistus- tai hallintaoikeuden siirtymisestä kunnan maaseutuelinkeinoviranomaiselle. Luonnonhaittakorvaussitoumuksen siirtämistä koskeva hakemus on tehtävä lomakkeella numero 160.

5.2 Sitoumuksesta luopuminen ja sitoumuksen raukeaminen

Jos viljelijä luopuu kirjallisesti sitoumuksesta ennen sitoumuskauden päättymistä, maksettu tuki peritään takaisin. Maksettua luonnonhaittakorvausta ei kuitenkaan peritä takaisin seuraavissa tapauksissa:

- 1) Viljelijän sitoumus on ollut voimassa kolme vuotta ja viljelijä luopuu sitoumuksesta koko maatilän myynnin kautta tai lopettamalla muutoin kokonaan maatalouden harjoittamisen.
- 2) Sitoumuksesta luopumisen syynä on ylivoimainen este. Ylivoimaiseksi esteeksi hyväksytään:
  - 1) viljelijällä on todettu vakava sairaus

- 2) viljelijä siirtyy täydelle työkyvyttömyyseläkkeelle, osa-aikaeläkkeelle tai varhennetulle vanhuuseläkkeelle (vanhuuseläke ei ole ylivoimainen este)
- 3) viljelijällä on todettu maatalouden harjoittamiseen liittyvä ammattitauti
- 4) tukikelpoisen peltoalan hallinta menetetään kiinteistönmuodostamislain (554/1995) 88 §:ssä tarkoitetun uusjaon yhteydessä tai muusta viljelijän vaikutusmahdollisuuksien ulkopuolella olevasta syystä, jota ei ole voitu ennakoita sitoumuksen antamishetkellä
- 5) tuensaaaja, joka on jo täyttänyt huomattavan osan sitoumuksestaan, luopuu lopullisesti maataloustuotannosta, eikä ole tarkoituksenmukaista, että seuraaja jatkaa sitoumusta (ks. kohta 1).
- 6) tuensaaajan kuolema
- 7) tuensaaajan pitkäaikainen kyvyttömyys harjoittaa ammattiaan
- 8) maatilän merkittävän osan pakkolunastus, jos kyseinen pakkolunastus ei ollut ennakoitavissa sitoumuksen tekopäivänä
- 9) tilan maihin merkittävällä tavalla vaikuttava vakava luonnonmullistus
- 10) kotieläintuotantoon tarkoitettujen tilan rakennusten tuhoutuminen onnettomuudessa
- 11) eläinkulcutauti, joka vaikuttaa tuottajan koko karjaan tai osaan siitä

Hakijan on esitettävä ylivoimaisesta esteestä tyydyttävät todisteet kirjallisesti. Esimerkiksi työkyvyttömyyseläkkeen osalta tällainen on lääkärinlausunto hakijan terveydentilasta.

- 3) Sitoumuksen antanut viljelijä myy tai vuokraa koko maatilansa sitoumuskauden aikana sellaiselle viljelijälle tai sellaisille viljelijöille, jotka ovat antaneet hallinnansiirtohetkellä voimassaolevan luonnonhaittakorvaussitoumuksen. Edellä sanottu myynti tai vuokraus voi tapahtua myös ennen kuin kolme vuotta on kulunut sitoumuksen alkamisesta.

Edellä sanotuilla perusteilla luopuva viljelijä voi jättää kotitarveviljelyä varten alle 0,5 hehtaarin suuruisen peltoalan.

Sitoumuksesta luopumisella tarkoitetaan myös tilannetta, jossa tukeen sitoutunut ei hae vuosittaista maksutusta, eikä hakematta jättämisen syynä ole edellä selvitetty ylivoimainen este. Tällaisessa tapauksessa kunnan maaseutuelinkeinoviranomainen kuulee hakijaa ennen mahdollista tuen takaisinperintää ja sitoumuksen päättymistä koskevan päätöksen tekemistä.

Viljelijän antama sitoumus raukeaa ja luonnonhaittakorvauksen maksaminen lakkaa, jos viljelijälle on maksettu maatalouden luopumisen tukemisesta annetussa laissa (612/2006) tarkoitettua tukea, eikä sitoumusta ole luvussa 5.1 tarkoitettulla tavalla siirretty. Raukeamistapauksissa ei maksettua tukea peritä takaisin.

Viljelijän on tehtävä kirjallinen ilmoitus (Lnro 170) sitoumuksesta luopumisesta, viljelyn lopettamisesta sekä siirtymisestä luopumistukijärjestelmään kunnan maaseutuelinkeinoviranomaiselle. Ilmoitus on tehtävä 10 työpäivän kuluessa tapahtuneesta. Kunnan maa-

seutuelinkeinoviranomainen tekee päätöksen viljelijän vapauttamiseksi sitoumuksen noudattamisesta.

Jos hakija luopuu luonnonhaittakorvaussitoumuksesta kesken sitoumuskauden, hän ei voi antaa uutta luonnonhaittakorvaussitoumusta ennen kuin sitoumuksen voimassaolon päättymisestä (maaseutuelinkeinoviranomaisen päätös sitoumuksesta luopumisesta) on kulu- nut kaksi vuotta. Jos ohjelmakauden 2000-2006 mu- kainen luonnonhaittakorvaussitoumus on peruttu, vilje- lijän antamaa uutta sitoumusta ei voida hyväksyä, jos sitoumuksesta luopuminen tukijärjestelmän ulkopuolel- le sulkemisen kautta on vielä voimassa.

6. TUEN SAAJAN ILMOITUSVELVOLLISUUS

Tuen saaja on velvollinen antamaan tuen myöntävälle kunnan maaseutuelinkeinoviranomaiselle tuen myön- tämisen ja maksamisen edellytyksiä koskevat oikeat ja riittävät tiedot.

Viljelijän tai tämän oikeudenomistajan on viipymättä ja viimeistään 10 työpäivän kuluessa ilmoitettava tuen myöntäneelle kunnan maaseutuelinkeinoviranomaisel- le sellaisesta tuen saajaa, sitoumusta, maatilaa tai tuettavaa toimintaa koskevista olosuhteiden muutoksista, joka saattaa vaikuttaa tuen määrään taikka aiheut- taa tuen takaisinperimisen tai lakkauttamisen. Tässä tarkoitettuja muutoksia ovat esimerkiksi koko tilan myynti tai vuokraus toiselle viljelijälle.

7. ASIAKIRJOJEN SÄILYTTÄMINEN

Luonnonhaittakorvauksen ehtoihin liittyvät asiakirjat, muistiinpanot ja todistukset on säilytettävä vähintään kolmen vuoden ajan sitoumuskauden päättymisestä.

8. VALVONTA JA SEURAAMUKSET

Viljelijän on annettava vuosittain pinta-alatukia koske- van hakemuksen yhteydessä luvuissa 1.2 ja 2.1 selvi- tetyille kunnan maaseutuelinkeinoviranomaiselle maa- ja metsätalousministeriön ja Maaseutuviraston mää- räämät tiedot ja selvitykset.

Tukea valvovilla viranomaisilla on oikeus tehdä tuen myöntämiseen, maksamiseen ja käyttöön liittyvien edellytysten ja ehtojen noudattamisen valvonnassa tarvittavia tuen saajiin kohdistuvia tarkastuksia.

Tuen saaja on velvollinen korvauksetta esittämään tarkastusta suorittavalle kaikki tukeen liittyvät asiakirjat ja muutoin- kin avustamaan tarkastuksessa. Tarkastusta suorittavalla on oikeus valvontatehtävän edellyttämäs- sä laajuudessa tarkastaa tuen saajan kotieläinraken- nukset, eläimet, viljelmät ja muut tuen kohteena olevat alueet, tuotanto- ja jalostuslaitokset, varastot sekä muut tuen myöntämisen ja maksamisen edellytykset. Tarkastuksessa tulee kuitenkin ottaa huomioon koti- rauha.

Tukea voidaan alentaa tai tuki voidaan jättää maksa- matta, jos Euroopan yhteisön lainsäädäntö tätä edellyt- tää tai jos viljelijä on jättänyt noudattamatta sitoumuk- seen perustuvia tuen ehtoja. Tehtävän vähennyksen määrään vaikuttavat tuen ehtoja koskevan laiminlyön- nin vakavuus, laajuus, kesto ja tahallisuus.

Jos noudattamatta jättäminen johtuu tahallisista sään- töjenvastaisuuksista, viljelijä suljetaan luonnonhaitta- korvauksen ulkopuolelle kyseisen ja seuraavan vuoden ajaksi.

Jos hakija on saanut tukea perusteettomasti tai enem- män kuin hänelle olisi voitu myöntää, voi tuen myöntä- nyt viranomais- päättää perusteettomasti tai liikaa myönnetyn määrän takaisin perimisestä.

Virheellisesti tai perusteetta maksettu tuki peritään takaisin, jos tuen myöntämisen tai maksamisen edelly- tykset eivät ole täyttyneet, viljelijä ei ole noudattanut tuen ehtoja, tai hän on antanut sellaisen virheellisen tai puutteellisen tiedon, joka on olennaisesti vaikuttanut tuen myöntämiseen tai maksamiseen, tuen saaja kiel- täytyy avustamasta tarkastuksessa tai Euroopan yhti- sön lainsäädäntö tätä edellyttää.

Jos tuen saajalta peritään takaisin perusteettomasti tai liikaa myönnetty määrä, voidaan takaisin perittäväle määrälle määrätä korkoa kuuden prosentin vuotuisen koron mukaan. Korko lasketaan sen ajan perusteella, joka kuluu maksun ja joko palautuksen tai viljelijälle myöhemmin maksettavan tuen vähennyksen välillä.

Sitoumus voidaan jättää hyväksymättä tai tuki myön- tämättä, jos tuen saamiseksi olosuhteelle tai toimenpi- teelle on annettu sellainen muoto, joka ei vastaa asian varsinaista luonnetta tai tarkoitusta.

9. TUEN JULKISUUS

Luonnonhaittakorvausta koskevat tiedot ovat julkisia ja valtiolla on velvollisuus v. 2008 lähtien julkaista luettelo tuensaajista sekä myönnetyn julkisen rahoituksen määrästä.

LIITE 1

TÄYDENTÄVIEN EHTOJEN LAKISÄÄTEISET HOITOVAATIMUKSET

Tässä esitetyt säädökset voivat muuttua. Viljelijä sitoutuu noudattamaan kulloinkin voimassa olevia säädöksiä.

TÄYDENTÄVÄT EHDOT

Neuvoston tilatukiasetus (EY) N:o 1782/2003 (5 artikla, liite III)

Komission asetus (EY) N:o 796/2004 (3 ja 4 artikla)

Ympäristöä koskeva lainsäädäntö

Nitraattidirektiivi 91/676/ETY (4 ja 5 artikla)
Pohjavesidirektiivi 80/68/ETY (4 ja 5 artikla)
Puhdistamolietedirektiivi 86/278/ETY (3 artikla)
Luontodirektiivi 92/43/ETY (13, 15, 22 (b) ja 86 artiklat)
Lintudirektiivi 79/409/ETY (3 artikla (1 ja 2 kohta), 4 artikla (1, 2 ja 4 kohta), 5 artikla, 7 artikla, 8 artikla)

Kansallinen lainsäädäntö

Valtioneuvoston asetus maataloudesta peräisin olevien nitraattien vesiin pääsyn rajoittamisesta (931/2000)
Valtioneuvoston päätös pohjavesien suojelemisesta eräiden ympäristölle tai terveydelle vaarallisten aineiden aiheuttamalta pilaantumiselta (364/1994)
Valtioneuvoston päätös puhdistamolietteen käytöstä maanviljelyksessä (282/1994)
Luonnonsuojelulaki (1096/1996)
Metsästyslaki (615/1993)
Metsästysasetus (666/1993)

Eläinten merkintää ja rekisteröintiä koskeva lainsäädäntö

Neuvoston direktiivi 92/102/ETY eläinten tunnistamisesta ja rekisteröinnistä (3, 4 ja 5 artikla)
Neuvoston asetus (EY) N:o 21/2004 lammas- ja vuohieläinten tunnistus- ja rekisteröintijärjestelmän käyttöönottamisesta ja asetuksen (EY) N:o 1782/2003 ja direktiivien 92/102/ETY ja 64/432/ETY muuttamisesta (3, 4 ja 5 artikla)
Komission asetus 911/2004 Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1760/2000 täytäntöönpanosta korvamerkkien, passien ja tilarekisterin osalta (6 ja 8 artikla)
Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 1760/2000 nautaeläinten tunnistus- ja rekisteröintijärjestelmän käyttöönottamisesta sekä naudanlihan ja naudanlihatuotteiden pakollisesta merkitsemisestä ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 820/97 kumoamisesta (4 ja 7 artikla)

Kansallinen lainsäädäntö

MMMa 1391/2006 nautaeläinten merkitsemisestä ja rekisteröinnistä
MMMa 1296/2001 sikojen merkitsemisestä ja rekisteröinnistä
MMMa 469/2005 lammas- ja vuohieläinten merkitsemisestä ja rekisteröinnistä

Kasvinsuojeluaineita koskeva lainsäädäntö

Neuvoston direktiivi 91/414/ETY kasvinsuojeluaineiden markkinoille saattamisesta (3 artikla)

Kansallinen lainsäädäntö

Laki kasvinsuojeluaineista (1259/2006)

Kasvinsuojelusäädöksiin liittyvät läheisesti seuraavat säädökset:

- kemikaalilaki 744/1989 (torjunta-aineen varastointi ja säilytys)
- sosiaali- ja terveysministeriön asetuksen 807/2001 mukaiset ympäristövaaraa ja turvallisuustoimenpiteitä osoittavat merkinnät
- jätelaki 1072/1993

- Työsuojeluun liittyvä lainsäädäntö

Rehuja koskeva lainsäädäntö

Yleinen elintarvikeasetus 178/2002 (15 artikla, rehujen turvallisuus; 17 (1) artikla, vastuut: rehut täyttävät lainsäädännön vaatimukset; 18 artikla, jäljitettävyyden vaatimukset; 20 artikla, rehualan toimijoiden vastuu rehujen turvallisuudesta)

EY-säädöstä 178/2002 sovellettaessa noudatettava EY-lainsäädäntö:

Rehuhygienia-asetus 183/2005

Sivutuoteasetus 1774/2002

Asetus muuntogeenisten organismien jäljitettävyydestä ja merkitsemisestä 1830/2003

Lisäaineasetus 1831/2003

Päätös rehujen kielletyistä aineksista 2004/217/EY

Kansallinen lainsäädäntö

Rehulaki 396/1998

MMMp 41/1999 rehuseoksista

MMMp 40/1999 rehuaineista

MMMp 163/1998 haitallisista aineista, tuotteista ja elioista rehuissa

MMMa 43/05 rehun lisäaineista

MMMa 4/06 rehualan toiminnanharjoittamisesta

MMMa 60/05 eläinten ruokintaan käytettävistä tuotteista

TSE-asetus 999/2001 (7 artikla, lihaluujauhon käyttökielto ja kalajauhon rajoitettu käyttö)

Maidontuotantotilojen hygieniaa koskeva lainsäädäntö

Yleinen elintarvikeasetus 178/2002 (14 artikla, elintarvikkeiden turvallisuus; 17 (1) artikla, vastuut: elintarvikkeet täyttävät lainsäädännön vaatimukset; 18 artikla, jäljitettävyyden vaatimukset)

EY-säädöstä 178/2002 sovellettaessa noudatettava EY-lainsäädäntö:

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 852/2004 elintarvikehygieniasta

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 853/2004 eläinperäisiä elintarvikkeita koskevista erityisistä hygieniasäännöistä

Kansallinen lainsäädäntö

Elintarvikelaki 23/2006

MMMma 134/2006 alkutuotannolle elintarviketurvallisuuden varmistamiseksi asetettavista vaatimuksista

Tuotantoeläimiltä kiellettyjä aineita ja vieraita aineita koskeva lainsäädäntö

Neuvoston direktiivi 96/22 (3, 4, 5 ja 7 artikla, hormonikielto)

Kansallinen lainsäädäntö

MMMmp eräiden lääkeaineiden käytön kieltämisestä tuotantoeläimille (743/1997)

Yleinen elintarvikeasetus 178/2002 (14 artikla, elintarvikkeiden turvallisuus)

Kansallinen lainsäädäntö

Elintarvikelaki (23/2006)

Laki eläinten lääkitsemisestä (617/1997)

MMMma 23/EEO/2002 lääkkeiden käytöstä, luovutuksesta ja määräämisestä

MMMma 13/EEO/2000 tuotantoeläinten lääkityksestä pidettävästä kirjanpidosta

MMMma 1/EEO/2007 vieraista aineista eläimistä saatavissa elintarvikkeissa

Siipikarjan salmonellavalvontaa koskeva lainsäädäntö

Yleinen elintarvike-asetus 178/2002 (14 ja 17 artiklat, elintarvikkeiden turvallisuus)

EY-säädöstä 178/2002 sovellettaessa noudatettava EY-lainsäädäntö:

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 2160/2003 salmonellan ja muiden tiettyjen elintarvikkeiden kautta tarttuvien tiettyjen zoonoosien aiheuttajien valvonnasta

Kansallinen lainsäädäntö

MMMma 1148/EEO/2006 kanojen, broilereiden ja kalkkunoiden salmonellavalvontaohjelmasta

Eläintautien ilmoittamista koskeva lainsäädäntö

TSE-asetus 999/2001 (11, 12, 13 ja 15 artiklat)

Neuvoston direktiivi 85/511/ETY (artikla 3)

Neuvoston direktiivi 92/119/ETY (artikla 3)

Neuvoston direktiivi 2000/75/EY (artikla 3)

Kansallinen lainsäädäntö

Eläintautilaki 55/80

MMMmp 15/EEO/1998 BSE-taudin vastustamisesta

MMMmp 32/EEO/2006 lampaiden ja vuohien TSE-tautien vastustamisesta

MMMma 7/EEO/2004 suu- ja sorkkatautia koskevan yhteisön lainsäädännön täytäntöönpanosta

MMMmp 1346/EEO/1995 vastustettavista eläintaudeista ja eläintautien ilmoittamisesta

Eläinten hyvinvointia koskeva lainsäädäntö

Neuvoston direktiivi 91/629/ETY vasikoiden suojelun vähimmäisvaatimuksista

(3 ja 4 artiklat)

Neuvoston direktiivi 91/630/ETY sikojen suojelun vähimmäisvaatimuksista (3 ja 4 (1) artiklat)

Neuvoston direktiivi 98/58/EY tuotantoeläinten suojelusta (4 artikla)

Kansallinen lainsäädäntö

Eläinsuojelulaki 247/1996

Eläinsuojeluasetus 396/1996

MMMma 14/EEO/2002 sikojen pidolle asetettavista eläinsuojeluvaatimuksista

MMMma 1/EEO/2002 kalkkunoiden pidolle asetettavista eläinsuojeluvaatimuksista

MMMma 10/EEO/2000 kanojen pidolle asetettavista eläinsuojeluvaatimuksista

MMMmp 3/EEO/1999 biisonien tarhaamiselle asetettavista eläinsuojeluvaatimuksista

MMMmp 16/EEO/1999 turkiseläinten pidolle asetettavista eläinsuojeluvaatimuksista

MMMmp 30/EEO/1999 ankojen, myskisorsat mukaan luettuina, ja hanhien pidolle asetettavista eläinsuojeluvaatimuksista

MMMmp 14/EEO/1998 hevosten pidolle asetettavista eläinsuojeluvaatimuksista

MMMmp 4/EEO/1997 lampaiden pidolle asetettavista eläinsuojeluvaatimuksista

MMMmp 5/EEO/1997 vuohien pidolle asetettavista eläinsuojeluvaatimuksista

MMMmp 11/EEO/1997 peurojen tarhaamiselle asetettavista eläinsuojeluvaatimuksista

MMMmp 14/EEO/1997 nautojen pidolle asetettavista eläinsuojeluvaatimuksista

MMMmp 22/EEO/1997 strutsieläinten pidolle asetettavista eläinsuojeluvaatimuksista

LIITE 2

HYVÄN MAATALOUDEN JA YMPÄRISTÖN KESKEISIMMÄT VAATIMUKSET (MMMn 183/2006, muut. 200/2007)

Tässä esitetyt vaatimukset voivat muuttua. Viljelijä sitoutuu noudattamaan kulloinkin voimassa olevia vaatimuksia.

Maaperän suojeleminen eroosiolta

Vesistöjen ja valtaojien varsilla oleville peltolohkoille on jätettävä vähintään 60 senttimetrin levyinen, muokkaamaton piennar, jolle ei levitetä lannoitteita eikä kasvinsuojeluaineita. I- ja II-luokan pohjavesialueilla velvoitekesannon on oltava kasvipeitteistä kesantoa. Pientareiden muokkaamattomuusvaatimuksesta ja velvoitekesannon kasvipeitteisyysvaatimuksesta voidaan kuitenkin poiketa erityisistä syistä, esimerkiksi silloin, kun pellon viljelykuntoa parannetaan torjumalla vaikeasti hävitettäviä rikkakasveja tai tekemällä lyhytaikaisia kunnostustoimenpiteitä. Erityisistä syistä pientareilla voidaan sallia myös rikkakasvien pesäketorjunta rikkakasvihävitteillä. Lyhytaikaisia kunnostustoimenpiteitä voivat olla esimerkiksi salaojitus, kalkitus sekä valtaojien kaivuu ja perkaus. Kasvipeitteisyysvaatimuksesta voidaan poiketa vain lyhytaikaisen kunnostustoimenpiteen edellyttämässä laajuudessa.

Hoidetut viljelemättömät pellot on pidettävä nurmipeitteisenä ja kasvusto on uusittava tarvittaessa. Jos lohkolle ei ole ennestään kylvettyä nurmea, nurmikasvusto on kylvettävä 30 päivään kesäkuuta mennessä siten, että käytetään riittävää määrää nurmikasvien siementä. Nurmikasvien siemenseoksessa voi olla mukana myös niittykasvien siemeniä. I- ja II-luokan pohjavesialueilla perustettavan uuden hoidetun viljelemättömän pellon siemenseoksen painosta enintään 20 prosenttia voi olla typensitojakasvin siementä. Typensitojakasveilla tarkoitetaan apiloita, virnoja, sinimailasta, vuohenhernettä ja mesikkää. Viljelijän on pyynnöstä osoitettava siemenseoksen sisältö.

Hoidetun viljelemättömän pellon nurmi-peitteisyysvaatimuksesta voidaan poiketa ensimmäisessä kappaleessa tarkoitettujen erityisten syiden perusteella. Nurmipeitteisyysvaatimuksesta poikkeaminen ei kuitenkaan koske ensimmäistä kertaa viljelykäyttöön otettavia lohkoja. Hoidetulla viljelemättömällä pellolla voidaan myös kasvattaa samoja kasveja kuin maisemakesannolla ja samoja kasviseoksia kuin riistakesannolla.

Viljellyn pellon hoito

Viljellyllä pellolla tarkoitetaan kasvien tuotantoa varten viljeltyä peltoa, jota viljellään hyvän maatalouskäytännön mukaisesti paikkakunnan olosuhteet huomioon ottaen. Viljelty pelto on muokattava, lannoitettava ja kylvettävä tai istutettava tarkoituksenmukaisella tavalla niin, että on mahdollista saada aikaan tasainen itäminen ja kasvusto. Viljeltävien kasvilajien ja -lajikkeiden on oltava alueelle soveltuvia. Kylvö tai istutus on tehtävä viimeistään 30 päivänä kesäkuuta. Jos on kyse puutarhakasveista¹⁾, joita ei kylvetä edellä mainittuun

päivämäärään mennessä, lohkolle on kylvettävä esikasvi viimeistään 30 päivänä kesäkuuta. Jos lohkolle istutetaan salaattikasveja, kiinankaalia, kukkakaalia tai parsakaalia, esikasvia ei tarvitse kylvää. Viljelytapaan kuuluu myös kasvinsuojelusta huolehtiminen, mikä voi tapahtua kasvinvuorotuksen avulla, mekaanisesti, biologisesti tai kemiallisesti. Viljelijän on pyrittävä korjuu- ja markkinakelpoisen sadon tuottamiseen. Jos pellosta ei korjata satoa, pellon tuottamasta kasvustosta on tarvittaessa huolehdittava niin, että pelloille on myös seuraavana vuonna mahdollista perustaa kasvusto.

Viljelykierto

Maatilalla on oltava vähintään kahta eri viljelykasvia tai kahta muuta maatalousmaan hoito- tai käyttömuotoa. Viljelykiertovaatimuksen täyttää myös yksi viljelykasvi, jos maatilalla on lisäksi yksi muu maatalousmaan hoito- tai käyttömuoto. Molempia viljelykasveja tai maatalousmaan hoito- tai käyttömuotoja on oltava yhtenäinen ala, jonka koko on vähintään 0,05 ha. Hoito- tai käyttömuodoksi ei hyväksytä viljelemätöntä tai tilapäisesti viljelemätöntä alaa. Viljelykiertoa täyttää, jos maatilalla on vähintään kaksi hyväksyttyä viljelykasvia tai muuta maatalousmaan hoito- tai käyttömuotoa. Saman viljelykasvin eri käyttömuodot luetaan kuitenkin yhdeksi viljelykasviksi, esimerkiksi ruokaperuna ja ruokateollisuusperuna. Maatilalla voi olla myös muita kuin em. viljelykasveja.

Viljelykiertovaatimus ei koske maatiloja, joilla on käytössään ainoastaan nurmikasvien alaa. Tässä yhteydessä nurmikasvien alaksi katsotaan viljellyn nurmen lisäksi myös seuraavat alat: suojakaista, suojavyöhykenurmi, nurmipeitteinen hoidettu viljelemätön pelto, viherkesanto, ruokohelpikasvustot ja pysyvät laitumet.

Kesannon perustaminen

Viherkesannon perustamiseen voidaan käyttää yksi- tai monivuotista nurmisiementä tai vastaavaa nurmisiemenseosta, jossa voi olla mukana myös niittykasvien siementä. Viherkesannoksi hyväksytään myös aikaisemmin perustettu viljelty nurmi. Perustettavalle viherkesannolle voidaan kylvää yksilajisena nurmisiemeneä vain sellaista siementä, josta saatavaa satoa ei ole sallittua myydä siementarkoitukseen. I- ja II-luokan pohjavesialueilla perustettavan uuden kasvipeitteisen kesannon siemenseoksen painosta enintään 20 prosenttia voi olla typensitojakasvin siementä. Viljelijän on pyynnöstä osoitettava siemenseoksen sisältö. Kasvipeitteinen kesanto on kylvettävä viimeistään 30 päivänä kesäkuuta.

Riistakesanto on perustettava vähintään kahden kasvilajin seoksena. Maisemakesanto voidaan perustaa maisemaa monipuolistavilla kasveilla. Maisemaa monipuolistavilla kasveilla tarkoitetaan esimerkiksi hunajakukkaa, ruiskaunokkia ja silkkiunikkoo.

Kasvipeitteistä kesantoa voidaan lannoittaa perustamisen yhteydessä ottaen huomioon mitä lannoittamisesta on säädetty valtioneuvoston asetuksessa maataloudesta peräisin olevien nitraattien vesiin pääsyn rajoittamisesta (931/2000).

Kesannon hoito

Sänkikesannot ja muokkaamattomat avokesannot on hoidettava vuosittain niittämällä tai muulla tavalla niin, että rikkakasvien leviäminen estyy. Niiton ajankohdassa ja toteuttamisessa on otettava huomioon myös luonnonvaraisten lintujen ja nisäkkäiden suojelu. Avokesantoa ja sänkikesantoa ei saa lannoittaa.

Riistakesannon satoa ei saa käyttää taloudellisesti hyväksi. Sato on käytettävä alueen luonnonvaraisten eläinten ruokintaan kesantokaudella tai sen jälkeen. Riistakesannon satoa ei saa korjata eikä kuljettaa pois pellolta. Kasvusto voidaan niittää karheelle tai nostaa seipäille. Maisemakesantoa ei saa käyttää muuhun kuin maiseman monipuolisuutta edistävään tarkoitukseen.

Nurmipeitteinen kesanto on niitettävä kerran kasvukauden aikana 31 päivään elokuuta mennessä. Niiton ajankohdassa ja toteutuksessa on otettava huomioon rikkakasvien torjunnan onnistumisen lisäksi luonnonvaraisten lintujen ja nisäkkäiden suojelu. Kesantolohkolla olevalta suojakaistalta niitetty kasvillisuus voidaan kerätä levitettäväksi muualle kesantolohkolla. Nurmipeitteiseltä Kesannolta niitettyä rehua ei saa käyttää taloudellisesti hyväksi kuten myydä tai antaa rehuksi.

Kesannon hoitovaatimusten, kuten niittovelvoitteen, ja taloudellisen hyödyntämiskiellon osalta viherkesantona käytettävän non food -kesannon hoidossa noudatetaan, mitä non food -tuotannon vaatimusten täyttämiseksi edellytetään. Niittovelvoitetta ei sovelleta myöskään ruokohelven viljelyssä, jos kysymyksessä on kyseisenä vuonna perustettu kasvusto.

Kesantoaloilla voidaan tehdä lyhytaikaisia kunnostustoimenpiteitä. Tällaisia toimenpiteitä voivat olla esimerkiksi salaojitus, kalkitus sekä valtaojien kaivuu ja perkaus. Kesanto voidaan päättää mekaanisesti tai kemiallisesti.

Kylvö kesannolle ja kesannon käyttö kesantokauden jälkeen

Kesannolle voidaan kylvää heinäkuun 15 päivästä alkaen. Kylvämistä edeltävät toimenpiteet, kuten muokkaus ja lannoitus, voidaan aloittaa ennen heinäkuun 15 päivää. Lannoitus on sallittua vain välittömästi ennen kasvin kylvöä tai nurmen perustamista.

Kesantoa voidaan käyttää 15 päivänä tammikuuta alkavan ja 31 päivänä elokuuta päättyvän kesantokauden jälkeen. Kesantokauden jälkeen viherkesannolta voi korjata säilö- ja tuorerehua oman tilan eläinten rehuksi ja kesantolohkolla voi laiduntaa eläimiä.

Hoidetun viljelemättömän pellon hoito

Hoidettu viljelemätön peltö on säilytettävä sellaisessa kunnossa, ettei sen käyttö maataloudellisiin tarkoituksiin vaarannu. Hoidettuja viljelemättömiä pelloja saa hyödyntää taloudellisesti.

Hoidetut viljelemättömät pellot on niitettävä edellä nurmipeitteisten velvoitekesantojen niitosta sanotulla tavalla. Niittovelvoite ei koske alaa, jolla kasvatetaan samoja kasveja kuin riista- ja maisemakesannolla.

Niittovelvoitetta ei sovelleta myöskään alle viidennen kasvukauden ruokohelven viljelyssä, jos hoidetun viljelemättömän pellon taloudellinen hyödyntäminen energiankäyttöön edellyttää sadonkorjuuta kasvukautta seuraavan vuoden kevättälvella tai jos on kyse kyseisenä vuonna perustetusta kasvustosta.

Hoidetulla viljelemättömällä pellolla voidaan tehdä lyhytaikaisia kunnostustoimenpiteitä. Tällaisia toimenpiteitä voivat olla esimerkiksi salaojitus, kalkitus sekä valtaojien kaivuu ja perkaus. Hoidettu viljelemätön peltö voidaan päättää mekaanisesti tai kemiallisesti aikaisintaan 1 päivänä syyskuuta. Hoidetulle viljelemättömälle pellolle voidaan myös ennen edellä mainittua päivämäärää kylvää syysviljaa ja muita syksyllä kylvettäviä tai istutettavia kasveja. Kylvämistä tai istuttamista edeltävät toimenpiteet, kuten muokkaus, voidaan aloittaa silloin kun se on kylvön tai istutuksen takia välttämätöntä.

Maaperän kunnosta ja ympäristöstä huolehtiminen

Pellolla olevan oljen polttoa on vältettävä. Oljen poltto on sallittu ainoastaan, jos se on välttämätöntä kylvön onnistumisen, hukkakauran ja muiden rikkakasvien, kasvitautien tai tuholaisien torjunnan kannalta.

Märiellä pelloilla ja erityisesti hoidetuilla viljelemättömillä peltolohkoilla on vältettävä raskailla koneilla ajoa maaperän tiivistymisen ehkäisemiseksi.

Hukkakauran leviämisen välttäminen

Hukkakauran saastuttamalla peruslohkolla on huolehdittava hukkakauran torjunnasta joko kemiallisesti, mekaanisesti, kitkemällä tai muilla toimenpiteillä hukkakauran torjunnasta annetun lain (185/2002) mukaisesti. Kunnan maaseutuelinkeinoviranomaisen antama hukkakauran torjuntaohjetta tai torjuntasuunnitelmaa on noudatettava.

Maaston ominaispiirteiden säilyttäminen

Peltoympäristön ominaispiirteiden säilyttämiseksi peltoalueiden sisällä sijaitsevat pienet puu- ja pensasryhmät sekä kivisaarekkeet on säilytettävä. Näitä saarekkeitä ei saa raivata pelloksi. Viljelyteknisistä syistä olennaiset viljelyesteet, ei kuitenkaan luonnonsuojelulain (1096/1996) 29 §:n mukaisia suojeltuja luontotyyppejä, on yksittäistapauksissa mahdollista poistaa. Tällaisesta poistamisesta ja sen perusteluista on kuitenkin ilmoitettava etukäteen kirjallisesti kunnan maaseutuelinkeinoviranomaiselle.

Pysyvän laitumen hoito

Jos lohkoja, jotka on ilmoitettu pysyväksi laitumeksi, ei laidunneta, ne on säilytettävä avoimena niittämällä. Niiton ajankohdassa ja toteuttamisessa on otettava huomioon myös luonnonvaraisten lintujen ja nisäkkäiden suojelu. Sellaisilta lohkon osilta, joita ei voida niittää, on raivattava vesakko ja puiden taimet tarvittaessa. Viljelijä voi hyödyntää niittojätteen halutessaan. Niittojätettä ei kuitenkaan ole välttämättä korjattava pois laitumelta.

Pysyvällä laitumella ei ole eläinten laiduntamisvaatimusta, eikä sen tarvitse olla aidattu alue.

1) Puutarhakasveihin luetaan ne kasvulohkot, joilla kasvatetaan koristekasveja, vihanneksia, siemenmausteita, mauste- ja lääkekasveja. Koristekasveilla tarkoitetaan tässä yksi- ja monivuotisia avomaalla leikko- ja kuivakukiksi viljeltyjä koristekasveja. Vihanneksiin luetaan myös muun muassa tilli, persilja ja piparjuuri sekä monivuotiset vihannekset kuten maaartisokka, raparperi ja parsas. Siemenmausteisiin luetaan muun muassa korianteri, kumina ja sinapit. Mauste- tai lääkekasveihin voidaan lukea muun muassa basilika, etelänarnikki, helokki, iisoppi, kamomillasaunio, kangasajuruoho, kehäkukka, keltakatkerokko, kesäkynteli, kissanminttu, koiruoho, kultapiisku, liperi, maraljuuri, maurinmalva, maustekir-

veli, maustemeirami, mintut, mäkikuisma, särmäkuisma, mäki-meirami, niittyhumala, nokkonen, ei kuitenkaan kuitunokkonen, punahattu, purasruoho, rakuuna, ratamot, reunuspäivänkakkara, rohtoraunioyrtti, rohtosormustinkukka, rohtovirmajuuri, ryytisalvia, saksankirveli, siankärsämä, sitruunamelissa, takiaiset, timjami, tuoksuampiaisyrtti, ukontulikukka, rohtotulikukka, unikko, öljy-unikko, villasormustinkukka, väinönputki, yrtti-iiso ja lääkepaju. Lääkepajun viljelystä edellytetään sopimusta lääketehaan kanssa.